

Деякі особливості функціонування системи суфіксації сучасної англійської мови та їхнє значення для перекладу текстів художньої літератури

Кожна мова характеризується своєю особливою граматичною будовою, особливим словниковим складом, особливою звуковою системою, що складають її три основні сторони, кожна з яких підлягає самостійному теоретичному дослідженню. Теорія словотвору германських мов, як відомо, сформувалась у межах системно-структурної моделі опису мови, яка домінувала в період становлення і початкової стадії розвитку кожної окремої галузі лінгвістичних досліджень [20: 35].

Самим яскравим та визначальним процесом у розвитку лексики мови виступає постійне та інтенсивне збагачення її за рахунок нових, раніше не відомих слів [21: 252].

Вихідним пунктом дослідження будь-якого мовного рівня є встановлення інвентарю його одиниць, а також виявлення тих ознак, за якими вони об'єднуються або протиставляються одна одній [10: 35].

Метою цієї статті є висвітлити деякі закономірності функціонування суфіксів у художній літературі.

У статті ми зробили спробу відповісти на такі питання, пов'язані з виявленням особливостей функціонування суфіксів:

- а) з якою кількістю основ вступає у сполучення кожний із суфіксів, що аналізується;
- б) з яким структурним типом основ він сполучується;
- в) яка вживаність суфіксів.

За першим показником суфікси поділялися на малопродуктивні, продуктивні і високопродуктивні.

За другим показником суфікси аналізувалися відповідно до того типу основ, з якими вони вступали у сполучення. У межах кожної частини мови основи поділялися на прості (первинні), похідні (вторинні) і складні. У результаті вийшло 10 типів різних структурних основ, сполучуваність яких із суфіксами була предметом ретельного аналізу.

За третім показником серед суфіксів виділялися репрезентативні та нерепрезентативні.

Проведене дослідження дало змогу виявити цілу низку кількісних і якісних характеристик системи суфіксації, які проявляються при аналізі художніх текстів, а також уможливило визначити закономірності сполучуваності основ різних частин мови і структурних типів із суфіксами.

Було проаналізовано 62 суфікси і побудованих за їх участю 17 432 суфіксальні похідні і суфіксальних утворення. Як показало дослідження, індекс суфіксації, який обчислюється кількістю суфіксальних конструкцій у тексті з 1 000 слів, для текстів художньої прози складає 35. Це свідчить про те, що суфіксальні похідні складають важливу частину лексики художньої літератури.

За сполучуваністю з кількістю основ суфікси поділяються на малопродуктивні, продуктивні і високопродуктивні. До малопродуктивних суфіксів ми зарахували такі, які характеризуються сполученням суфіксів не більше, ніж з 10 різними основами. Продуктивні суфікси сполучуються з кількістю різних основ у діапазоні від 11 до 100 одиниць. Усі високопродуктивні суфікси характеризуються сполученням більше, ніж зі 100 різними основами.

Таблиця 1.

Функціональна характеристика суфіксів у текстах художньої літератури

Суфікси								
Малопродуктивні			Продуктивні			Високопродуктивні		
к-ть	%	приклади суфіксів	к-ть	%	приклади суфіксів	к-ть	%	приклади суфіксів
25	40	-age ₂ , -age ₃ , -an, -ary, -ary ₁ , -ate, -ate ₂ , -dom ₁ , -ee ₁ , -en ₁ , -ful ₂ , -ful ₄ , -hood ₂ , -ice, -ify, -ish ₂ , -ish ₃ , -ism ₂ , -less ₂ , -let ₂ , -ment ₂ , -ship ₁ , -some ₁ , -ure ₂ , -y ₄	28	45	-able/-ible ₁ , -able/-ible ₂ , -age ₁ , -age ₁ , -an ₁ , -ance/ -ence ₁ , -ance/-ence ₂ , -ant/-ent, -ant/-ent ₂ , -ate ₁ , -ation/-ion ₂ , -en, -en ₂ , -ery ₃ , -ful ₁ , -ic, ish ₁ , -ism ₁ , -ist, -ive ₁ , -ive ₂ , -less ₁ , -ly ₁ ,	9	15	-al, -ation/ -ion ₁ , -ed ₂ , -er/-or, -ing ₃ , -ity/ -ty, -ly, -ness, -y ₁

					-ment ₁ , -ory ₂ -ous ₁ , -ship ₃ , -ure ₁ , -у ₃			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

У результаті проведеного дослідження вдалося виявити, що в текстах художньої літератури з різним ступенем активності функціонують 37 продуктивних і високопродуктивних суфіксів. Як видно з таблиці 1, ця група суфіксів є найчисленнішою. На неї припадає 60 % усього суфіксального інвентарю художньої літератури. Піддаючи аналізу основи, з якими сполучуються суфікси, слід відмітити, що належність основ до певної частини мови і їх структурний тип є тими факторами, які сприяють чи, навпаки, обмежують їх сполучувальну здатність.

Таблиця 2.

Сполучуваність основ різних частин мови і типів із суфіксами
в текстах художньої літератури

№	Моделі	К-сть	№	Моделі	К-сть	№	Моделі	К-сть
1	v ₁ +s	1597	5	n ₁ +s	573	8	a ₁ +s	627
2	v ₂ +s	304	6	n ₂ +s	113	9	a ₂ +s	546
3	v ₃ +s	108	7	n ₃ +s	44	10	a ₃ +s	22
4	v ₄ +s	55						
	Всього з дієслівними основами	2064/ 52%		Всього з субстантивними основами	730/ 18%		Всього з ад'єктивними основами	1195/ 30%

Як видно з таблиці 2, головну роль у сполучуваності із суфіксами відіграють дієслівні основи, складаючи 52 %.

Сполучуваність суфіксів з основами різних частин мови і типів у художній літературі показала, що суфікси не байдужі до морфемної чи дериваційної будови основ, з якими вони вступають у сполучення. У процесі дослідження вдалося виділити 2 групи суфіксів, що тяжіють:

- до простих основ: -able/-ible₁; -al; -an₁; -ance/-ence₂; -er/-or; -ful₁; -ic; -y₁;
- до похідних: -ation/-ion₁; -ly;

та 3 групи, що тяжіють:

- до дієслівних: -able/-ible₁; -ance/-ence₂; -ant/-ent; -ation/-ion₁; -er/-or; -ive₁; -ive₂; -ment₁; -ure₁;
- до субстантивних: -al; -an₁; -ful₁; -ic; -y₁;
- до ад'єктивних: -ity/-ty; -ly; -ness.

Морфологічний та структурний тип основи не впливає на значення суфікса, наприклад: *avoidable, impressionable, suburban, civilian, waiter, visitor, bowler, cashier, Northerner, powerful, watchful, reality, variety, authority, representative, effective, increasingly, admittedly*.

Тексти художньої літератури характеризуються своїм власним набором уживаних суфіксів, частота вживаності яких переважає 500 разів, а сполучуваність з кількістю основ становить більше 100 у кожному з досліджуваних текстів обсягом 500 тис. слівовживань. У відповідності з цим порогом уживаності було виділено набір з 10 найуживаніших (репрезентативних) суфіксів, який маркує тексти художньої літератури. До їх числа належать: -al, -ation/-ion₁, -ed₂, -er/or, -ly, -ness, -y₁.

Література

- Винокуров А. М. Субстандартная суффиксация в английском языке США: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Калинин, 1981. – 16с.
- Габриэльян О. А. О специфике сложно-суффиксального словообразования в системе современного английского языка // ИЯШ. – К., 1981. – № 5. – С. 13-15.
- Говердовський В. І. Про суфіксальну експлікацію конотації іменників // Мовознавство. – К., 1988. – № 3. – С. 54-59.
- Железняк С. М. О словообразовательных значениях адъективных суффиксов -able и -ous в современном английском языке // Вестник Киевского ун-та. Романо-германская филология. – К., 1980. – Вып.14. – С. 28-30.
- Зятковская Р. Г. Суффиксальная система современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1971. – 186 с.
- Карпіловська Є. А. Формальне варіювання суфіксів у сучасній українській мові // Мовознавство. – К., 1993. – № 5. – С.35-43.
- Ли А. В. Формально-семантические особенности суффиксального словообразования имен существительных, выражающих состояние в современном английском языке // Сб. научн. трудов. Ташк. ун-т. – Ташкент, 1982. – № 685. – С. 96-103.
- Маневская Е. Д., Лях Т. И. О месте морфемы -ly в системе современного английского языка // Вестник Харьк. ун-та. – Харьков, 1979. – № 185. – Вып. 12. – С. 93-96.
- Нешко С. І. Афіксальне вираження конотації в англійській мові: Автореф. дис. ... канд. наук: 10.02.04. – Харьков, 2002. – 19 с.
- Німчук В. В. До питання про афіксальний словотвір // Мовознавство. – К., 1984. – № 6. – С. 26-32.
- Нуруллова С. Ш. Прагматические аспекты функционирования словообразовательных аффиксов английского языка. Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 1991. – 158 с.
- Огоновська О. В. Походження і вживання суфікса -ly в сучасній англійській

мові // Іноземна філологія. Міжвід респ. зб. – Львів: Львівський ун-т., 1965. – Вип. 2– С. 50-55. **13.** Перева А. В. Система суффиксации в современном английском языке. Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 1976. – 178 с. **14.** Полножин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 239 с. **15.** Пономарева О. Б. Глагольное суффиксальное словообразование в современном английском языке (на материале субстандартной лексики): Автореф. дис. канд. фил. наук: 10.02.04. – Калинин, 1985. – 16 с. **16.** Рудницкая В. А. Прилагательные с суффиксами -ful и -less в современном английском языке: Автореф. канд. ... филол. наук: 10.02.04. – Л., 1981. – 18 с. **17.** Сытель В. В. К истории суффикса прилагательного -fast в английском языке // Некоторые проблемы грамматических категорий и семантики единиц языка. – Пятигорск, 2003. – С. 48-51. **18.** Хаскина Е. М. Продуктивные способы словообразования в современном английском языке (суффиксация и префиксация) // ИЯШ. – К., 1953. – № 6. – С. 20-29. **19.** Шанский Н. М. Очерки по русскому языкознанию. – М., 1968. – С. 252. **20.** Шахрай О. Б. К вопросу о суффиксальной полисемии и омонимии (на материале субстантивного суффикса -er в современном английском языке) // Научные доклады высшей школы. – М.: ФН, 1969. – № 6. – С. 131-135. **21.** Quinion M. - ee. A schizophrenic suffix explored. – Режим доступа: [http:// www.worldwidewords.org/2001](http://www.worldwidewords.org/2001).